

## EVANGELIKUS

## EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

## Előfizetési ár:

Egész evre . . . 6 frt — kr.  
 féltre . . . 3 „ — „  
 negyedévre . . . 1 „ 50 „  
 Egy szám ára: 12 kr. o. e.

## MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutczza 6. sz.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

## Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként  
 egyszer közölve 7 kr..  
 többször közölve 5 kr..  
 Bélyegdíj: külön 30 kr.

**Tartalom:** A Károli-féle fordítás revisiójáról. (Pukánszky Béla). — Erdély. (Farkas Gejza). — Irodalom. — Belföld. — Külföld. — Vegyesek. — Pályázat. — Hirdetés.

## A Károli-féle fordítás revisiójáról.

## I.

Azon érdeklődést, mely a Károli-féle bibliafordítás revisiója iránt annak megindulásakor a sajtóban és a közönség egy részénél jelentkezett, a mi sajátos viszonyaink között kicsinyleni semmi esetre sem szabad. A fővárosi sajtó minden számot tevő organuma tudomást vett a munka megindulásáról, s az előkészületek nevezetesebb mozzanatairól; a munka terve, annak felosztása, az élén álló vezérferfiak s a benne résztvevők neveivel bejárta a vidéki sajtó nem egyházi lapjait is. A vállalat nagy jelentősége az egyházi élet, a nemzeti cultura és irodalom szempontjából ekként — formailag legalább — általánosan el lett ismerve. Azonban, ép ha a vállalat jelentőségének teljes súlyát mérlegeljük; ha tekintjük azon nagyszerű emlékeket és eredményeket, a melyek ezen a téren a multban a magyar protestáns egyház dicsőségét hirdetik: akkor ép az egyházunk kebelében jelentkezett érdeklődést csekélynek és lanyhának kell neveznünk. A munkánál követendő és megállapított elvek felett nyilvános discussio tudommal nem indult meg; pedig ezeknek szellőztetése nagyon kívánatos már csak azért is, hogy a közönség lehetőleg tájékozva legyen az iránt, mit várjon a készülöben levő műtől. Különben, hogy mily fontos ép az elveknek, s azok alkalmazási módjának világos és szabatos formulázása, azt igen tanulságosan illusztrálja a Lutherbiblia revisiójának eddigi története. Most könnyű constataálnunk, hogy ha a Lutherbiblia revisiójának elvei előzetesen, széles körben kellően meg lettek volna hányva-vetve s célja világosan kifejezve: nem lett volna annyi év oly buzgó munkájának eredménye az általános elégedetlenség, a melynek következtében a próbabiblia változtatásait a nyelvészek a tiszta germanismus, az orthodoxok a lutheranismus, a szabadelvűek a tudomány szempontjából roszallják, sokallják vagy keveslik. A Károli-féle fordítás revisióját

korán sem lehet ugyan a Lutherbiblia revisiójával egészen analognak tekintenünk; de igen sajnálatos volna, ha azon tanulságokat, a melyek amannak sorsából a mienkére applicálhatunk, figyelmen kívül hagynánk; s ha a mi revidéált bibliánk is azon sorsban részesülne, hogy jobbról is balról is idegenkedéssel sőt recriminációkkal fogadnák.

Az ótestamentom Károli-féle fordításának revisiójánál követendő elvek az angol biblia revisiója közül foganatosított eljárásból vannak levonva. A revisió eredménye, a Revised version (1885) általános elismeréssel, sőt magasztalással lett fogadva; azért nem lesz érdektelen az alábbi sorokban ez elvekkel foglalkozni, mindig azon kérdésre való tekintettel: elég világosak és szabatosan formulázottak-e ezen elvek, hogy velük a Revisedhez hasonló művet létre hozhassunk.

Mikor tavaly Húsvétkor a revisióban résztvevők értekezletén a Tájékozáshoz körvonalozott elvek az ótestamentom egyes jellemzetes szakaszainak revisiójában gyakorlatilag alkalmaztattak, kilátásba lett helyezve, hogy a conferentia ezen gyakorlati eredménye szélesebb körben közzé fog tétetni. Világos, hogy a megállapított elvek és eljárás helyesen és teljesen még csak az alkalmazásból ítélhető meg. Az említett mutatóanyagok ígért közzététele azonban — legalább tudtommal — mind eddig nem történt meg, s talán végkép abba is marad; bármily tanulságos volna is tehát, ha a Revised mellett utalhatnók a szíves olvasót ezen mutatóanyagokra, kénytelen vagyok arról lemondani.

A Revised az újtestamentomban alapúl Tischendorf editio VIII. critica minorjának szövegét, az ótestamentomban a massorai szöveget vette; a mi azt jelenti, hogy a kritika jogosultságát a szentiratok szövegével szemben elismerte, de az ótestamentom eredeti szövegének megállapítására a rendelkezésinkre álló diplomaticai forrásokat meddőknek tekintette. Ismeretes dolog, már Rosenmüller óta, hogy az ó-

testamentom massorai szövege egyetlen egy kézíratra megy vissza; hogy e kézirat szövege aránylag bámulatos hűséggel lett megőrizve, hogy a variánsok legfeljebb egyes betűk, vocalisok vagy accentusok körül mozognak, s hogy százakra menő variánsok között alig van egy, a mely az értelmet módosítaná. Világosabban kifejezve a dolog tehát úgy áll, hogy mást mint a massorai szöveget a fordítás vagy revisió alapjául felvenni nem is lehet, mert hiszen más szöveg nincs; s ezért a Revisedhez az újtestamentomnál érvényesített elv látszólagos megszorítás miatt szó nem férhet.

Igen tanulságos reánk nézve, megfigyelni, hogy minő állást foglalt el immár a Revised az alapul felvett massorai szöveggel szemben. Ismeretes, hogy a költői könyvek egyes szakaszai élén elő forduló feliratokat, sőt a szövegbe illesztett prózai, sokszor igen homályos jegyzeteket a massora egyenesen a szövegbe vonja, illetőleg azzal egy sorba helyezi. A massorai szöveg szerint pl. a 7. Zsolt. felirata: „Dávidnak Siggájonja, melyet mondott az Úrnak, a Benjaminita Kús beszédére“ — ép oly költői alkatrésze a Zsoltárnak, mint bármely más vers, s az istentiszteleti cantilláló előadásnál ép úgy éneklendő, mint a Zsoltár többi versei. — Épígy például Zsolt. 72, 20 ezen megjegyzése: „Véget érnek Dávidnak az Isai fiának imái.“ Hogy a massorai szöveg itt téved, azt úgy hiszem nem szükség bizonyítani. Azért a Revised eljárását csak helyeselnünk lehet, midőn az a Zsoltárok feliratait — nem követve szolgálilag a massora világos tévedését — azok szövegétől külön választva, más szedéssel nyomatta. A Revised e szabadelvűsége következetes maradt Zs. 72, 20 említett jegyzetének fordításánál is; még következetes a költői részekben előforduló jegyzetekkel szemben, a mennyiben részint a szedés, részint a zárjelek által pl. Hab. 3, 3. 9. 13, Zs. 9, 17 stb. figyelmezteti az olvasót, hogy az illető szavak nem tartoznak a költői szövegbe; — de már nem marad következetes a Példabeszédekben, hol 25, 1 szavait: „Ezek is Salamon példabeszédei, melyeket összeszedettek Ezékiásnak, a Juda királyának emberei; vagy 30, 1 szavait, a melyeknek fordítása a Revisedben is értelmetlen, teljesen csatlakozva a massorai szöveghez, mint a Példabeszédek alkatrészeit nyomatja. E következetlenséget, bármily csekélynek lássék, annival inkább is meg kell jegyeznünk, mert Péld. 30, 1-ben plane a prózai címzet versformában fordítja.

Mindezek azonban talán sokkal csekélyebb dolgoknak fognak feltűnni az olvasó előtt, semhogy azoknak elvi jelentőséget lehetne tulajdonítani. Azért — noha az akribia ilyen kérdésekben felesleges soha sem lehet, — nem is fogunk ezen jelenségekből túlságosan súlyos következtetéseket vonni. Azonban keresve sem találhattunk volna jobb kiindulási pontot a revisiónál esetleg felmerülő olyan controvers kérdéseknek megvilágítására, a melyeket csak együttesen s egyszerre, nem pedig esetről esetre lehet eldönteni, mint azt a pontot a honnan kiindultunk.

A biblia figyelmes olvasói előtt, a kik a parallel helyeknek Károliban is meglévő feljegyzéseit emlékezettük támogatása végett használták, nem ismeretlen, hogy vannak történeti költői, és prófétai szakaszok, a melyek az ótestamentomban — már akármely oknál fogva — két helyen fordulnak elő. Ilyenek pl. az elbeszélő részek közül, nem említve azon nagy számú párhuzamos helyeket, a melyek a Krónikákban s a régibb történeti könyvekben közösek — Ezékiás utolsó éveinek története 2. Kir. 19. 20 és És. 37. 38-ban; Jerusalemben bevételének előadása 2. Kir. 24 és Jez. 52-ben; a prófétai szakaszok közül legismeretesebb Abdiás könyve, melylyel már Jez. 49-ben találkozunk. De legismeretesebb lesz, hogy egyes Zsoltárok vagy önállóan, vagy mint más költemények részei a Zsoltárkönyv különböző helyein kétszer vannak meg; így a 14-vel újra találkozunk az 53-ban; a 40. Zs. 14 st. verseivel mint Zs. 70-nel; a 18. Zsoltárral 1. Sám. 22-ben; Zsolt. 57, 8—12 és 60, 7—14 verseivel, mint 108. Zsoltárral. Ezen példák számát bőségesen lehetne még szaporítani; azonban bennünket most nem ezen példák érdekelnek, hanem azon tanulság, a melyet belőlük levonhatunk; annak megoklására és igazolására pedig a felhozott szakaszok is untig elégségesek lesznek. Ha ezen kétszer előforduló szakaszokat egymással gondos fordításban, vagy még inkább eredetiben összehasonlítottjuk, azon belátáshoz jutunk, hogy ezen duplumok között nincs egy sem, mely a maga párjával szemben számos kisebb-nagyobb eltérést nem mutatna. Az 53. Zsoltárban, a mely a 14-vel általában azonos, több apró eltérésen kívül v. 6-ban ezen toldalékot találjuk, mely Zs. 14-ben egészen hiányzik: „mert az Isten elszéleszti azoknak tetemeiket, kik te ellened táborot járnak: és te megszégyenítéd azokat; mert az Isten őket utálatossá teszi.“ Nem kevésbé jellemző, hogy Zs. 53-ban mindenütt, a hol 14-ben Izrael istenének tulajdonneve áll, egyszerűen elohim, Isten van betéve. A figyelmes olvasó az idézett helyek összehasonlítása után azon következtetésre kénytelen jutni, hogy az ótestamentom szövegének sokszorosításánál egykor, a midőn azt a kanonikus tekintély szentté és sérthetlenné még nem tette, a leirók nagy szabadsággal jártak el, s korán sem tanusították az irás betűje iránt azon bálványozó pharizeusi tiszteletet, a mely a massorai szöveget jellemzi. Azon módosítások, melyeken a szöveg a sokszorosítás alatt átment, a mennyire azokat megítélhetjük, többször lényegtelenek, de nem egyszer mélyre hatók, s a tartalmat is alterálóok voltak. Annyi bizonyos, hogy az idézett, kettős alakban ránk maradt perikopák mindegyikében már az eredetinek módosított alakját birjuk; s a duplumok közül legtöbb esetben egyikről sem mondható, hogy az eredetihez általában, hanem csak, hogy bizonyos tekintetben közelebb áll. — Ezen észleletünket kiegészíthetjük azon következtetéssel, hogy a sokszorosítás alkalmasint nem csak azon perikopákra gyakorolt módosító befolyást, a melyek kétszeresen maradtak ránk, hanem nyilván az ótestamentom többi részeire is; hogy a

változásokat vagy változtatásokat itt mindenütt nem constatálhatjuk, annak egyszerű oka az, mert itten nincsenek duplumaink; egyes esetekben azonban midőn pl. a változtatás által a költői forma szét van rombolva, a szöveg eredeti alakjának módosítását kettős példány nélkül is biztosan meg lehet állapítani. Így pl. bizonyos az, hogy a 9. és 10. Zsoltárnak eredeti szövegét nem bírjuk; bizonyos, hogy a két Zsoltár egy költemény, egynemű részeinek kelté szakításából keletkezett. A görög fordításban a két rész most is együtt van; az alkalmasint a mienkétől eltérő szöveget követett; az együvé tartozás nyomai világosan felismerhetők a héber szöveg jelen alakjában is; a két költemény eredeti alakját ugyanis alphabetice rendezett distichonok képezték.

*Pukánszky Béla, theol. tanár.*

## Erdély.

Üdvöz légy szép Erdély. Hazám ékessége, erdős bérceiddel, termő síkjaiddal, virágos völgyeiddel! Te kis tündér ország — hazám szemefénye! . . .

Néped nagyobb része vértünkől szakadt vér, mely névre, nyelvre, viseletre, erkölcsökre, szokásokra egy az anyaország népével, melynek szíve velünk érez, értünk dobog!

Olyan vagy, mint a kárpáti tengerszem, mely az anyatengertől elszakadva, mégis annak minden mozdulatát megérzi, dagad, mikor a tenger árad és elfogy — mikor a tenger apadóban. Egy anyának két szülöttje . . .

Balsors és ádáz végzetten egy időre ugyan elszakítottak egymástól, de az idő meghozta minden igaz hazafi vágyának teljesedését. Az 1848-iki nagy események egyik kiváló gyümölcse a két testvér ország egygyé olvadása.

Azt mondják hogy a hegyek elválasztják a népeket, s 48-ig ez állítás igaz volt a két ország népére vonatkozólag is; de azóta nem választó vonal küztünk a Királyhágó — hanem összekötő kapocs, melynek minden sziklája egy márványtábla, melyre ezer éves szenvedésünk van bevésvé; s melynek minden fája — fakadása, minden lombja suttogása bűvös hangokon édes titkokat hirdet. Feltámad még a magyar dicsősége, egygyé lesz a két testvér nép!

Mert hát az az egység meg van ugyan a törvényben, meg van a mi szíveinkben is; de a gyakorlatban még mindég nem értük azt el.

Annak az árnyéknak, mely közibünk sok századon át tolakodott, igen makacs természete van, nem lehet egy lehelettel eltávolítani, s a minket elválasztó szikla, csak lassan — darabonként pattog le és mállik szét . . .

Balsorsunk közös volt — s a mult századokban balsorsnál egyébről szó nem lehet, együtt szenvedtünk, s könnyeinknek árja egy mederbe folyt össze: de a könnyek két külön természetű jegeccé jegecedtek, s az intézmények melyek a könyáztatta mezők ingatag talajában fejlődtek egymástól igen elütők — hogy ne mondjuk ellenkezők lettek.

Hosszú idők vétkét, mulasztását — csapásait egy legyintéssel megszüntetni, helyre hozni avagy egy kanál — még oly hathatós gyógyszerrel is meggyógyítani nem lehet. — —

Az új esztendő meghozta nekünk is kedves ajándékát — az egyetemes gyűlés jegyzőkönyvét.

A benne foglaltakat ugyan annak idején a hirlapokból olvastuk, s arról meg — a mit e jknyv Erdélyre vonatkozó pontja tartalmaz, már az egyetemes gyűlés előtt értesültünk: de végérvényre a gyűlés határozatai csak most emelkedtek, mikor annak jegyzőkönyve megszerkesztve, hitelesítve s köztudomásra hozva van.

S e jknyv 7-én pontja — vonatkozással a más 1886-iki egyet. gy. jknyvére, a val. közokt. ministeriumnak — az Erdélyben alakult magyar esperességnek hazai evang. egyházunkhoz való csatlakozásának jóváhagyását tartalmazza. A gyűlés pedig e ministeri leiratnak a 11 erdélyrészi egyházközösségnek a tisztai egyházkerülethez való csatlakozást megerősítő részét tudomásul veszi.

Ezzel a bekelezési aktus teljesen s végleg be van fejezve.

Tizenegy egyház, magában véve csekélység s alig bir jelentőséggel, e kis testület habár egy esperességnek is viselje nevét, az erdélyrészi ev. egyháznak alig számba vehető töredékét képezi.

Mégis mi e csatlakozásnak igen nagy fontosságot tulajdonítunk.

Ez a kézzsoritás, melyet a hazai ev. egyház az erdélyrészi új esperességnek nyújt, egy lépés még pedig az első nehéz lépés az egység felé. Meg van törve a jég, omladozik a szikla. Hazánk alkotmányos szabadságának napja leolvastott egy kis tömböt belőle s az a magyar anyaország anyaegyházának ölébe gurult.

Itt van annak igazi helye!

Lapunk több ízben s behatóan foglalkozott erdélyrészi atyánkfiai ügyével, mely immár a mi ügyünk lett. Felhangzott jajjaink nem hangzottak el füleink mellett. Együtt éreztük fájdalmukat s vágyaik a mi vágyaink voltak.

S most e vágyak részben teljesedtek.

Őszintén érzett tiszta érzelmeinket kellene visszafojtanunk, ha nem adnánk kifejezést e helyen is a feletti örömünknek, hogy testvéreinket kebelünkre szoríthatjuk, s hogy a kézzsoritás alatt a két kéz összeforrt — örökre.

Innen az ország egyik végéből küldjük a testvéri szeretet melegével üdvözlésünket — hozzátok Testvérek ott a kárpátok havas lábainál.

De mulasztás is lenne részünkről, mint hazai ev. egyházunk — bár szerény de egyetlen — organuma részéről, ha ez alkalmat meg nem ragadnók arra nézve, hogy a fentjelzett kapcsot feszesebbé, a megkötött szövetséget bensőbbé fejlesszük!

Vannak — kiknek az aktus fáj, s ez azon egyházi testület melynek ugyszólván testéből kimetszetett egy rész, — az erdélyi ev. egyház egyeteme. Nem is mulasztottak el a jó száz atyafiak minden

követ mozgásba hozni; miáltal azonban csak nemzetiségi elfogultságuknak adták fényes jeleit a nélkül, hogy kilátásuk lenne a legutóbb emelt s a kormány-nál bejelentett tiltakozásuk által is az egyesülést meghusítaniok.

Talán csak hogy a világ előtt jó német voltukat bizonyítsák, mely bizonyos körökben még mindig anti magyar törekvéseket jelent Magyarországon; vagy hogy erejük fogyatkozását érzik?!

Igaz, hogy a százok ereje megfogyatkozott; de hát mi akadályozza őket, hogy ők is a 11 község példájára ne keressék erejük megszilárdulását — ott, a hol azt legjobban kereshetik s a hol azt egyedül meg is találhatják — ott, a hol a magyarok meg is találták, a magyar anyaegyháznál.

Nem táplálunk vérmes reményeket — tudjuk, hogy a sors mostohán bánik velünk s csak nagy ritkán fordítja felénk mosolygó felének nehány sugarát: tudjuk, hogy célzataink az idő szerint nem fognak rokonszenvvel találkozni ott, és azoknál, a kiknek száma vannak: de erős meggyőződésünk hogy ez az egy lépés csak első lépés volt, hogy habár a messze jövőben — de előbb utóbb el fog jönni, be kell következnie annak a másik lépésnek is, a mikor egy országnak egy hitet valló polgárai egy erkölcsi testületté olvadandnak össze . . .

Concordia res parvae crescunt! . . . .

Külömben kétségbe kellene esnünk az evangéliumnak — egységet, egyetértést, testvériséget hirdető szavainak ereje felett.

Most még sokkal elfogultabbak a kedélyek — elfátyolozottabbak az elmék, — mint hogy ez igazságok sugarai rajtok áttörhetnének. De mi nem esünk kétségbe. Egy higgadtabb kor meg fogja hozni a magáét.

Még csak egy megjegyzést.

Az itt méltatott tény felett érzett örömünk mellett el nem fojthatjuk sajnálatunkat azon mód felett, a mellyel a miniszter, a tervbe vett házassági törvényszékek beszüntetése felől intézkedik.

A miniszter a tiszaker. püspököt „eltiltja“ a további lépésektől.

Ez a hang, legjobb esetben is az illem határába vág.

Azt hisszük, hogy a miniszt. úr, ily hangon egy r. k. püspökkel nem beszél.

De ettől eltekintve — a miniszter úr meg lehet győződve, hogy püspökeink az enyhébb kifejezéseket is elértik. A miniszter úr is elérhetné, hogy mily hangon kell törvénytisztelő püspökeinkkel beszélni. . .

Mi várunk és remélünk! Az utat megtörték a magyar esperesség lelkes hivei. Elismerés nekik érte!

Légy üdvöz, erdélyrészi ev. egyházunk lelkes magyar közönsége!

*Farkas Gejza.*

## IRODALOM.

Szerkesztőségünkhez beküldettek 1) „Luther Márton, letrajz. Írta Gyurácz Ferencz ev. lelkész. Ára 1 frt. 30 kr. Pápán, 1888.“ Nagy örömünkre szolgál újra egy Luther életrajzot hirdethetni s az evang. közönség szíves

figyelmébe és pártfogásába ajánlhatni. Bizonyosan megérdemli e buzgó szeretetet egyházunk nagy reformátora, de megérdemli jeles, lelkesült életírója s műve is. Lutherünk oly nagy szellem, hogy mennél többen s többet foglalkoznak vele, annál inkább tűnik ki keresztyén egyéniségének nagysága, s annál biztosabb az evangéliumból táplálkozó szellemének hatása jelen korunkra is. A derék szerző emelkedett vallásos lelkületének teljes szeretetével rajzolta a hitnek hőstét s ezzel valóban érdemessé tette magát a buzgó pártfogásra. Kapható szerzőnél és Kókai Lajosnál, Budapesten.

2) „Az egyházi közigazgatás kézikönyve. Nélkülözhetlen utmutató lelkészek, bírák, ügyvédek, tanítók s egyházi ügyekben működő tisztviselők számára.“ Írta Eötvös Károly Lajos m. kir. tanfelügyelő. I. kötet. Budapest, 1888. Kiadja Hornyánszky Viktor, akad. könyvkereskedése. Egy nagyobb szabású 80—90 nagy nyolczad ívre terjedő két erős kötetre számított műnek első füzetete került ki az ismert czég sajtója alól. A mennyiben e füzetből következtetni lehet, valóban hézagpótló s kivált a gyakorló lelkész szükségleteit kielégítő munkát várhatunk a szép tudományos apparatussal dolgozó derék szerzőtől. Úgy a mű tartalmát, mint kiállítását tekintve, nem csak felhívjuk testvéreink, az evang. közönség figyelmét e műre, hanem azt melegen ajánljuk is. A megszerzés könnyítése érdekében a mű három hetenként kibocsátandó, összesen 20—22 négy íves füzetben, kimerítő betűsoros tárgymutatóval fog megjelenni. Ára füzetenként 30 kr. s az egész mű előfizetési díja 6 frt. A műnek megrendelői mellékletül egyházi közigazgatási térképet is vesznek, melynek bolti ára 2 frt lesz.

3) „Gyakorlati Bibliamagyarzatok.“ Szakfolyóirat VIII. évi folyamának január és február havi füzete. Tartalma: Pál apostolnak a Korinthusbeliekhez írott első levelének magyarázata. F. Varga Lajostól. A derék szerkesztő újolag értékes füzetel gazdagította vállalatát. Sajnos, hogy e vállalat is, mely már hét évfolyammal elég tanúságát adta életrealóságának, pártfogás híján s az előfizetést pontatlan beszolgáltatása következtében anyagi nehézségekkel küzd. Mint mindég, úgy most is melegen ajánljuk e szakfolyóiratot, melynek egész évre kötelező, de negyed évi részletekben fizethető előfizetési ára 4 frt. Az előfizetés beküldendő Gyomára, Békés megye: A gyakorlati bibliamagyarzatok szerkesztő és kiadó hivatalához.

4) „Halotti beszédek és imák“ Írta Kupai Dénes, runyai ev. ref. lelkész. Ára: 1 frf. 20 kr. Miskolcz, 1888. Tartalma: Halotti beszédek és imák. Gyászudvarban, templomban és siri beszédek. Az érzelem közvetlenségével ható vallásos ihletű szép s mégis könnyed irányú művet nyújt a szerző.

5) „Római irodalom történet, a gymnasiumok felsőbb osztályai számára és magán használatra.“ Írta Leffler Sámuel ág. ev. főgymnasiumi tanár, Nyíregyházán, 1888—95. Ezen bő tárgyismerettel s paedagogikai tapintattal egybeállított munkát, mint maga a szerző, mi is ajánljuk úgy a tanférfiak figyelmébe, mint s kivált a tanuló ifjúságnak, mely e munkának az örök becsű latin klasszikusok magyarozatánál vagy hasznát veheti.

## BELFÖLD.

A nagy tapolcsányi korházba két év előtt egy evang. ember: Szadák János, jutott be szolga gyanánt. Az összes kórházi személyzet róm. kath. lévén, különösen az ápoló apácáknak és a gyontató ferenczrendi paternek szemét szúrta, hogy igazhívő létükre eretneket is kell türniök magok közt. Akadt kedvező alkalom, hogy az el-kárhozott eretneket az egyedül idvezítő egyházba téríteni megkísérték. Nevezettnek szinte evangélikus neje meghalván, alig hogy eltemette, bánatos özvegységének vigasztalására s két, — 7 éven aluli gyermekének gondozására (ecce 3 lélek egyszerre) nyomban szereztek neki róm. kath. meny-asszonyt, kinek rokonai az apácák és pater segedelmével a szerencsétlen embert körülfozták, s minden szép, aljas, babonás és erkölcstelen módon — finis sanctificat media — fejét annyira megzavarták, hogy csábításaiknak engedve, megtette nagy nehezen a kétszeri jelentkezést (mely alkalommal azonban a tanuk előtt kijelentette, hogy semmi esetre sem tér ki a r. k. egyházba,) s legyőzhetlen erkölcsi kényszer és a tanuk hamis bizonyítványa mellett az egyedül idvezítő egyházba felvétetett, és említett jegy-sével megeskettetett. No volt nagy öröm Izraelben. Volt lakoma a nagy vendéglőben, volt prédikálás a környék templomaiban, milyen nagy bűnös tért meg. Jaj de az öröm, a lutheranusokat lenéző gúnymosoly nem tartott soká. A tékozló fiúnak csakhamar nem izlett az idegen étel, mert az apai házban gyomra jobbhöz szokott. Magába szállt, visszakivánczolt. Sok siránkozás után, közel a kétség-beeséshez, mint igazán megtérő bűnös, a törvényszerű formalitás mellett egyházunkba visszafogadtatott. Ez egyszer tehát a csábítók pórul jártak, s az örömrivalgók hosszú orral néznek az elátkozott eretnek után, a ki egyedül idvezítő, egyházukat ily csúful ott hagyta a faképnél. Legborzasztóbb azonban a kegyes pater haragja, ki — supercilio totum tremefecit olympum — az átkozott apostatát a hetedik pokolra ítélte, hova az összes eretnekek jutnak. Talán nem lesz érdektelen egyet-mást fölemlíteni, a mit Szadák az áttérés lefolyásáról elmondott. Valóban nevet-ségesnek tünik fel az a csábítás, melyhez babonát is használtak; egy cigányasszonyt béreltek fel, teletömték zsebeit különféle növényekkel, elzárták őt, hogy lutheranusokkal ne érintkezessék. Az áttérés napján elbűjt, nem akart menni templomba, de felkeresték s odahurczolták, mert nagy kudarczot vallottak volna, miután az ünnepélyes aktus ki volt hirdetve. Midőn a vallásoktatáson felhozta, hogy nagy bünt követ el, ha hitét megtagadja, az oktató káplán mondta, hogy ő minden bűnét magára vállalja. Midőn gyónáshoz hívták, ő mondta, hogy nem rég volt gyónásnál: a káplán arra megjegyezte, hogy az nem volt gyónás, mert a lutheranus lelkész nem pap, miután nincs felkenve, s így nem is gyóntathat; azért Szadáknak be kellett ismernie, hogy gyónásnál még soha sem volt, s így igen nagy bűnös.

Valóban szánalomra méltó volt az az ember lelki bántalmaiban. A visszafogadási aktus után sirt, újjongott örömeiben. Ime egy példa, milyen kísértéseknek vannak kitéve híveink!

B. A.

A somlyó vidéki ev. tanító-értekezlet 1887. évi nov. 2-án Nagy-Szóllósbán tartotta értekezletét, melynek legkiválóbb

mozzanata az ezen értekezletnek üdvözlő levelére adott következő püspöki válasz felolvasása volt: A somlyó-vidéki ág. hitv. evang. tanítói testületnek. Azon üdvözlő iratért, melyet lelkipásztorkodásom félszázados évfordulója alkalmából a t. Tanítói testület részéről annak elnöke Ntiszteletű Szalay Sándor lelkész úr személyesen adott át, fogadja a t. Testület méltó köszönetemet. Ezt a köszönetet kifejezni annál kevésbé mulaszthatom el, mivel egyházunk oly munkás embereitől származik, akik érvényesítik azt az eszmét, mely az én lelkemben félszázad óta él és ápolják híven azt a növényt, amelynek magját én 1837-ben már elvettem. Csekély mustármag volt az, de a zalamegyei egyházmegye tanítóinak meleg kebelébe esett és ime hova fejlődött! Ma már nincsen egyházkerületünknek egyházmegyéje, amelyben tanítói értekezletek ne tartatnának, sőt hova fejlődött! Ime országosan is egyesülnek a tanítók felekezeti különbség nélkül, hogy legfontosabb feladatuknak a népoktatás és népnevelés szent ügyének annál sikeresebb munkásai lehessenek.

A dunántúli tanítók értekezleteinek lehet tulajdonítani, hogy kerületünkben a népoktatás és nevelés folytonosan halad, a törvény kényszere nélkül is látogatatik az iskola, elannyira, hogy a látogatók száma 95%-ot tüntet fel. — Ezen testületek között az első helyen áll a somlyó-vidéki tanítók egyesülete, mely keletkezése óta folytonosan dicséretesen működik.

A kegyelem Istene tartsa meg Kegyeteket továbbra is bűzgóságukban s engedjék, hogy továbbra is magamat szíves hajlamaiba ajánljam.

Szeretettel

Győr 1887 szeptemberhó 5.

Karsay, s. k. püspök.

**Mosony.** Igénnytelen megjegyzések Páhr János tanító úr figyelmébe ajánlva. A mosonyi esperesség a népoktatás terén nem az utolsó helyet foglalja el. Elismerőleg nyilatkozott iskoláink jeles állapotáról az illető egyházi hatóság, sőt a kir. tanfelügyelőnek is többször volt alkalma arról meggyőződést szerezhetni. A siker érdemében osztozkodnak a tanítók, az egyházak s a népnevelés terén bokros érdemeket szerzett esperes. E három tényező sikeres összműködésének tulajdonítható tanügyünk virágzó állapota. A tanítói kar az esperessel együtt egy minden tekintetben kitűnő és czélyszerű tankönyvet. „Leitfaden“ cím alatt szerkeztett, melyben a közoktatási ministerium által előírt elemi tantárgyak s függelékül a feformáció története foglalva vannak. E tankönyvet úgy az esperesi, mint a kerületi tanügyi bizottság jóváhagyta, sőt a magas ministerium a tanfelügyelő által hozzá beküldött példány átvétele után sem helytelenítette iskoláinkban való használatát. Több ev. egyház, pld. Szepes, Sopron, Fehér-megyében évek óta szinte tankönyvünket használják népiskoláikban, mely körülmény is azt bizonyítja, hogy a mosonyi esperesség e tankönyv kiadásával hasznos szolgálatot tett a népnevelés ügyének.

Még is e közhelyesléssel és osztatlan elismeréssel fogadott tankönyv, — s különösen az abban foglalt „természetrájs“ nem nyerte meg a két év óta a mosonyi esperességben működő Páhr János tanító úr gratiáját. Paedagogiai szempontból kifogázza azt; a túlterhelés vádjával illeti. A „Magyar-Óvár és Vidéke“ című heti lap folyó évi 8-dik számában közzé tett „Die Normalwörter-Methode“ cikkében ezeket mondja: — „Ob man wohl

durch diese, fasst will ich sagen masslose Vermehrung des Lehrstoffes, — was ja meist nur auf Kosten der Gründlichkeit geschehen kann, auch einen gleichwerthigen, qualitativen Nutzen erzielt hat? Nehmen wir z. B. den „Leitfaden“, welches Buch den Lehrstoff, der in den Schulen des Wieselburger Seniorates zu unterrichten vorgeschrieben ist, enthält und greifen wir unter allen Gegenständen nur die Naturgeschichte heraus. Eine fülle des Lehrstoffes, eine Gliederung desselben bis in die kleinsten Details wird uns vor allem in die Augen fallen, eine Gliederung, wie sie in den älteren Büchern der III. Gymnasialclasse kaum ausführlicher zu finden ist. Nicht die Menge der Gegenstände ist es, was dem Unterricht heutzutage für Lehr und Lernende schwer macht, sondern das hineinziehen von zu vielem Unwesentlichen ist Ursache daran.“

A mosonyi esperesség a népoktatás terén fényes eredményeket felmutató tanítókarának és a mély tudományú esperesnek volt annyi paedagogiai szakismerete a kérdésben levő tankönyv szerkesztése alkalmával azt megítélhetni, mit és mennyit emészthetnek meg az elemi tantárgyakból a mi iskoláink növendékei. A tankönyv szerkesztésénél tekintettel kellett lenni kedvező helyi viszonyainkra. Nálunk az iskolalátogatás rendes, több egyházban mintaszerű. Ügyes, lelkiismeretes tanítónak nem esik tehát nehezen, a kiszabott pendum bevégezése. A tantárgyak terjedelmesebb tárgyalása a gyermekek értelmi fejlődését se nem akadályozta se pedig a tanulási kedvet nem csökkentette. A tankönyv 6 év óta van használatban, — s mivel használata üdvösnek és praktikusnak bizonyult, — az esperesség a tanítókar sürgetésére és kívánatára, újabb kiadását foganatosította.

A tankönyv és így a „természetráaj“ megbirálási jogától senki el nem tiltható. De nagyon különös, hogy Páhr úr bölcs paedagogiai észrevételeit nem az illetékes helyen, javaslat formában, terjeszti elő. Ott van az esperességi tanítói konferencia, tanügyi bizottság, gyűlés. Hic Rhodus, hic salta. Javaslat, ha lesz értelme és értéke, tekintetbe fog vétetni, ha nincs — elvettetik. Páhr úr paedagogiai phantasiájának korlátot senki sem szab. Teljék benne öröme — magánhasználatra. A mosonyi esperesség tanügyre nagyon szépen virágzik és gyümölcsözök az eddig követett irányelv mellett s van biztos remény, hogy ezután is úgy lesz.

„Korunk a haladás kora“ mondja Páhr úr — mások után. Hát gyermekeink mért ne haladjanak? Haladás csak ott lehetséges, a hol a szellemi látkör nagyobbodik, az pedig ismeretszerzés által történik s minthogy az ismeretszerzés első tényezője a népiskola, ott bizony nem dióhéjba szorítva adhatják a tanítók a szellemi kincseket a növendékeknek, hanem kissé nagyobb adagokban. Az intéző körök így vélnek célt érhetni nemcsak hazánkban, hanem a népnevelés ősi fészkeben Németországban is. A „Neue Ungarische Schulzeitung“ ez évi 4-dik számában is ezt mondja: „Auch unser Volk bedarf einer höheren Bildung, deshalb treten an seine Bildungsfaktoren, besonders an seine Volksschulen auch höhere forderungen.“

A mi Páhr urnak az „egészségtan“ elleni méltatlan kodásait illeti, nem tudom, vajjon ő maga komolyan veszi-e azokat vagy pedig csak élcz ez? Im ezek saját szavai: „Alles ist gut, was man weiss; das hat wohl auch

das hohe Ministerium gemeint, — als es anordnete, die Gesundheitslehre in den Volksschulen zu unterrichten. In früheren Zeiten sollen die Menschen älter geworden sein als die jetzigen, ja einige Urväter erreichten, wie versichert wird, ein sehr hohes Alter! Sollten diese gewusst haben, dass es eine Lehre von der Gesundheit gibt, oder sind sie vielleicht gar in derselben unterrichtet worden und verdankten somit diese ausserordentliche Reiche von Jahren nur diesem Umstande?“

Hasonlitsuk össze Páhr úr valóban naiv és parlagias gondolkozását Dr. Stein, hirneves német tudós az egészségtanról szóló véleményével: — „Ist einmal die Ueberzeugung der praktischen Tragweite und dem unschätzbaren Werth einer alle Lebensverhältnisse umfassenden, öffentlichen Gesundheitspflege ein Volk halb geweiht worden, — so eröffnet sich die Aussicht dafür, dass zahlreiche, jetzt auf der Tagesordnung stehende Fragen der öffentlichen Gesundheitspflege schneller als bisher einer gedeihlichen Lösung entgegengeführt werden.“ Lion (Handbuch der Medicinal und Sanitätspflege 1862), Horn (das praktische Medicinalwesen 1863), Lander (das englische Sanitätsgesetz 1869) ej ezen tudós férfiak elvtársai nagyon csodálkoznak Páhr úr czikkecskéjén — ha ugyan kezökbe kerülne —!

Hogy az őskorban, az egészségteni szabályok ismerete nélkül, — az emberek korosabbak voltak mint jelenleg, — az Páhr tanító urnak elég argumentum arra, az egészségtant szükségtelennek declarálni! Az őskorban orvos-tudorok sem voltak s ime még is több évet élt egy olyan patriarcha! Ergo — minek az orvos? Látjuk hová viszi Páhr urat az ő mindent és mindeneket birálgatni szerető paedagogiai tudománya! Hiszen talán csak tudja, — s ha nem tudja megsugom neki, — hogy az egészségtanak a népiskolában való tanításának célja a rendszeres egészségi és életmentési szabályokat a köznéppel megismertetni. Ez pedig nem fölesleges valami. A nép eddig csak gyakorlatból, — de elég hiányosan, — ismerte az egészségteni szabályokat, — most párosul a gyakorlati ismerettel az elmélet s a cél biztosabban fog eléretni. A „Paedagogiai“ szép és hasznos tudomány, de kell hozzá „Logika“ is s ebben szükölködni kissé kellemetlen, mert könnyen megcsik valakin a logikai bukfenkezés, a lá Lepsényi!

Páhr úr mondott czikkében módszertani elvet fejteget. Ő a Jacotot módszerekből fejlődött s az 1840-dik évtől kezdve több helyen gyakorlatban levő „Vogel Böhme“ és „Kehr Schlimbach“-féle „Normalwörter-Methode“ mellett kordoskodik. Egyelőre legyen elég Páhr urat utasítani: Dr. Emericzy Géza „Tanítástanában“ (1883) tett következő nyilatkozatára: „az írni és olvasni tanítás különböző módszerei közül a legczél- és legeszszerűbb a hangoktatás nyomán haladó írva olvasási módszer.“ Ez ajánlott módszertől esperességünk tanítóit, — kik már évek óta a legszebb eredményeket értek vele el, — Páhr úr apostolkodása el nem idegeníti. Ez csak akkor fog megtörténhetni, ha Páhr úr saját iskolájában, — a melyben mint hallom a „Normalwörter-Methode“ szerint tanít, — nagyobb eredményeket fog felmutatni mint tisztársai. Erről az illetékes tanügyi hatóságoknak lesz alkalmuk meggyöződni talán már az ideai zárvizsgálatkor. Adandó alkalommal e tárgyra még leszek oly bátor visszatérni.

S végül az önkéntelenül is hosszúra nyult megjegy-

zéseimet van szerencsém evvel végezni: Ugy hiszem, háladosabb foglalkozás a „Wiener Anecdotenbuch“-ból a „Die glücklichste Frau im Reiche“ című sikamlós elbeszélést kissé átdolgozva, adoma alakjában közzé tenni, vagy pedig a Tatar Péter-féle ponyvairodalomban elcsépelet Rózsa Sándor haramia első szerelmi kalandját novizált formában recitálni, mint egy egyházi és világi hatóság által engedélyezett jeles tankönyv szakképzett szerzőinek elfogadott irányelvei ellen irogatni. Sapienti sat.

Mosonyi.

## KÜLFÖLD.

— **A badeni nagy herczegség** kath. dekánjai 1887. év decemberében fejedelmökhöz a szerzetes-rendek missiója ügyében egy folyamodványt adtak be, melyben a nép vallástalanságának és tekintély nem ismerésének leküzdésére a szerzetes-rendeket szükségkép behozandóknak tartják s többek közt így szólnak: „Rendkívüli viszonyok rendkívüli eszközöket követelnek. Hogy időnkben a vallástalanság és vallásos közönyösség, a fegyelmetlenség és tekintélyhiány, a gyakorlati materialismus és az erkölcsi romlottság veszélyei rendkívüli módon növekednek és a lakosság legszélesebb köreit nem csak megmételtyezéssel fenyegetik, hanem megmételtyezni kezdik is: nem kerülhet ki királyi fenségednek a kötelességérzet és szeretet által élesztett honatyai figyelmét. S mi ebben okát látjuk annak is, miért szokta fonséged minden nyilvános kijelentés alkalmával ismételve a legnagyobb örömünkre a vallásnak ápolását s gyakorlati használatot, a jogosult tekintélynek való alárendelést, a ker. fegyelmet és erkölcsiséget oly behatóan és komolyan ajánlani; ha azonban fenséged ezen honatyai szívének kívánságait komolyan és az eredménynek alapos reményével érvényesíteni kívánja, akkor az üdvigazságoknak növekvő és mélyrehatóbb fokban hirdettetniök az üdvesszököknek kiszolgáltatniök és a veszélynek ellentállani szükséges. Erre azonban épen a szerzetes-rend férfiaiának missiói legfontosabbak és leghasznosabbak. Rendkívüli eszközök azok, melyek tapasztalás szerint épen ott hatnak, hol a rendesek hatás nélkül maradnak. Az ő egész fellépésök arravaló, hogy a népnek szívére hatalmas benyomást gyakoroljanak. S magok a szerzetesek személyiségei a lemondásnak, az engedelmisségnek s a mennyei lelkületnek élő prédikációi, a gyakorlati materialismusnak és a hamis s közveszélyes social-democratiai törekvéseknek élő czáfolatai. Már magok e személyek felébresztik kivált a közönséges férfúnak, a munkásnak, a szegénynek bizalmát; alkalmasak arra, hogy őt sorsával kiengeszteljék s az ő működésük megismerteti vele azon eszközöket, melyekkel sorsán javíthat, azt megelégedettebben viseli és izgató ámitások ellen biztosítva lesz. Ezerszeres tapasztalás bizonyítja e szavak igazságát.“ Így ajánlja be magát s övét a róm. kath. papság, mint a társadalmi rend és vallásosság megmentőit. Csakhogy: peior medicina morbo.

— **Londonban** egy bizottság alakult a spanyol armada (1588) megsemmisítése 300 éves és a protestáns dynastia trónralépése (1688) 200 éves jubileuma megünneplésének előkészítésére; mert e történelmi események által „a reformáczióknak megbecsülhetlenül nagy áldásai vissza lettek

szerelve és megszilárdítva.“ Az egyesült királyság nagyobb városaiban és a gyarmatokban is emlékünnepek rendeztetnek, melyekben a prot. öntudat erősítették s Istennek hálát adnának, hogy a reformáczió világtörténelmi eseményével oly sok szellemi és anyagi áldást árasztott az országra.

## VEGYESEK.

— **A király ő felsége a gyomai gyülekezetnek**, leégett templomának felépítésére 100 frtot adományozott.

— **Újpest márczius 4.** — Ma délután 4 órakor tartotta meg az újpesti ág. hv. ev. leányegyház rendkívüli tisztújító gyűlését, melyen több más tisztviselőn kívül, megválasztott és ünnepélyesen beigtattott az egyház fő- és helyettes felügyelője, mélt. Gömörly Oszkár vallás- és közoktatásügyi ministeri tanácsos és tek. Anton y István, osztrák-magyar államvasuti főtisztviselő személyeiben. A gyűlés a megvilágított imaházban tartott, hol a küldött-ségileg meghívott felügyelők Láng Adolf pestm. ev. főesperes által ünnepélyesen be lettek igtatva. A beigtató magyar beszéd rövid visszatekintés volt a sajátóságosan fejlődött és nagyfontosságúnak bizonyodott, magyarországi ev. felügyelői intézményre. A beigtattott főfelügyelő és helyettese hitbuzgó szavakat intézve a gyülekezethez, helybeli segédlelkész, Reich Sándor, német beszédben üdvözölte a beigtattott felügyelőket s az Istenbe és az ujon feleledt egyház életképességébe vetendő hitre lelkesítette a híveket. — Az nap esti 7 órakor a körüti vasut diszes vendéglőjében bankett volt az új főfelügyelő tiszteletére, mely emelkedett hangulatban folyt le. A kezdet nehézségeivel küzdő egyház mélt. Gömörly Oszkár úrban nagy-névű pártfogót nyert, ki már ezúttal is 100 frt. adománnyal gyarapította az egyház pénztárát s miután állásánál fogva a főfelügyelő gyakran gátolva lenne az egyházi dolgok intézésében, Anton y István úrban oly munkaerőt keresett és talált az egyház, mely az ügyeket előnyösen tartandja folyamatban. Az egyház közelebbi teendőjének ismeri azon diszes, tornyos épület megszerzését, mely évtizeddel ezelőtt dobra került, de melyet most bárben bír addig, míg részletfizetés mellett lefizetheti. — Isten áldása legyen az ujonválasztott, felügyelőkn, a lelkes presbyteriumon és a jeles lelkész által vezetett gyülekezetten!

— **A theol. akad. önszegélyző kör** örömmel jelentheti, hogy alapító tagjainak csekély száma végre eggyel ismét növekedett. Dr. Tauscher Béláné szül. Geduly Hermina ő Nagysága, Pozsonyvárosa szellemi aristocratiájának országunk határain túl is jól ismert dísze; segélyző, jótékony intézményeink vezérlő nemtóje — theol. akad. önszegélyző körünket is szeretet művelő körébe befogadta, a mennyiben 50 frtnyi adományával önszegélyzőnknek alapító tagjává lett s egyuttal szíves levélben kijelenté, hogy körünkről jövőben sem fog megfélekedezni. — Fogadja a nemes Úrhölgy e helyen is forró köszönetünknek legőszintébb kifejezését; a tisztelt olvasó pedig fogadja szívesen kérésünket: hogy buzdulva e példán — gyámolítsa azokat, kik oly sok anyagi gond s nélkülözés között készülnek az anyagilag oly keveset jutalmazó és mégis legszebb életpályára. Pozsony 1888-iki márczius hó 6-án. Schneller István elnök, Wagner Adolf főjegyző.

— **A szentesi ág. hitv. ev. egyház** értesítőjéből a következő adatokat közöljük: Az egyház vagyoni állapota: bevételék: 2280 frt 47 kr., kiadások: 2070 frt 47 kr., pénztári maradék 210 frt. Népesedési adatok: Szentesen kereszteltetett 5 fiú, 7 leány összesen 12 gyermek. Fábánban: 1 fiú, 1 lány összesen 2 gyermek. Mindszenten: 2 fiú. Csongrádon: 2 leány. Csépan: 7 fiú, 9 leány összesen 16 gyermek. Szelevényen: 1 fiú, 1 leány összesen 2 gyermek. Az egész egyházban tehát 17 fiú és 20 leány összesen 37

gyermek. Konfirmáltak Szentesen: 11 fiú, 2 leány, összesen 13. Úrvacsorához járult: Szentesen: 74, Csépan 45, összesen 119. Hirdetett 1 tiszta evang., 6 reform., 5 róm. kath. vegyes, összesen 12 pár. Eskettetett 3, elbocsátott 9 pár. Elhalt: Szentesen 6 fi, 4 nő. Derekegyházán 1 nő. Mindszenten 1 fi. Csépan 4 fi. 7 nő összesen 11 fi, 12 nő = 23 egyén. Évi szaporulat 14 lélek. Lélekszám az egész gyülekezetben 698. A kisdud gyülekezet áldozatkészségét bizonyítja, hogy múlt év január 23-án tartott ülésén a templom alapra kötvényekben biztosított 830 frtot irtak alá. Általában a hívek buzgósága s a lelkes tapintatos és lelkes működése e kisdud egyház felvirágzásának biztos zálogai.

— **Az aradi gyülekezet** értesítője szerint az építési alapra 14,167 frt. jegyeztetett elő s ebből befolyt 9149 frt 97 kr. Az egyházban létező alapok szép növekedést mutatnak, s a hívek adakozási készségéről is igen dicséretes kimutatást ad a jelentés. A gyülekezet vagyona 24,607 frtot tesz; múlt évi bevétele 12,738 frt. 43 kr. kiadás 2565 frt. 10 kr. maradék takarékpénztári könyvekben és készpénzben 10,173 frt. 33 kr. Az egyház lélekszáma 1042, a főegyházakkal 1323. Az anyakönyvek kimutatása szerint 1887-ik évben született 26 fiú és 26 leány, összesen 52 gyermek; élve 51, halva 1; törvényes 46, törvénytelen ágyból 6; helybeli 43, vidéki 9. Hirdetve lett 26 pár, nálunk esküdött 13 pár. és pedig 2 egyező és 11 vegyes vallásu. Meghalt 23 fi. és 23 nőnemű, összesen 46 egyén; 39 helybeli és 7 vidéki. Konfirmáltak 10 fiú és 7 leány, összesen 17. Úrvacsorával élt 266 egyén, nyilvánosan 261 és-magánosan 5. Áttért hozzánk 2, tőlünk 4 egyén. **Iskolákban** az 1887-8. tanévre 33 tanuló iratott be, kik közül 15. ág. h. ev. — Az összes helybeli intézetekből a hitoktatásra bejelentetett 128 tanuló, még pedig 88 fiú és 40 leány. Ezek közül jár 23 középtanodába, 2 tanítóképezdebe, 7 polgári iskolába, 2 állami felső leányiskolába, 94 elemi iskolába; 122 helybeli és 6 vidéki. Az iskolai könyvtár 345 kötetből áll.

— **A mezőberényi** 3438 lelket számláló német-magyar ajkú gyülekezetben a múlt évben született 76 f., 71 l. = 147 gy.; meghalt 36 f., 37 n. = 73; évi szaporodás 74 lélek. — Konfirmáltak 45 f., 41 l. = 86 gy.; urvacsorához járultak 1097-en; eskettetett 22 pár. A közpénztárba befolyt 4371 frt. 78 kr., a kiadás kitesz 3849 frt. 84 kr. — A bevétel buzában 846 Hktl., 43 Lit., 83 Centl., a kiadás pedig 472 Hktl., 43 Lit., 50 Centl. A takarékmagtárban van 327 Hktl. buza. Jótékony célra adott az egyház 516 frt., 68 krt. — A gyülekezet népiskoláit 243 f., 245 l. = 488 gy. látogatta. A közgyűlési határozatokból említésre méltó: a f. é. jan. 29-iki közgyűlés — csaknem egyhangulag 35%-kal emelte az egyházi adót, hogy az újabb kiadások fedeztessenek.

— **Az osztroukai** anyaegyházhoz tartozó bacuri leányegyház a múlt évben, iskola és tanítólak számára 2000 o. é. forintot beszerezte a községben lévő kuriális koresmaépület, a hozzá tartozó italméresi joggal együtt. Az italmérest a régi iskolaházban gyakorolja, még a hajdani koresmát 500 o. é. frton iskola és tanítólakká alakította át. Folyó hó 19-én volt ez új iskola felszentelve s magasztos céljának átadva számos résztvevő jelenlétében. A szent cselekményt az egyház lelkesze végezte. Ugyancsak az osztroukai anyaegyházhoz tartozó **dobói** leányegyház kisdud temploma számára igen csinos bronz csillárt szerzett 77 frton, mit a hívek egymás között eszközölt gyűjtés által fedeztek. Lassan bár de gyarapszunk anyagiakban is.

— **Felső-Szelin, Mendelényi Ede** tanító úr lelkes kezdeményezésére egyházi dalkar alakult, melynek tagjai derék, földműves emberek, kik tudnak lelkesedni azért, hogy a templomi isteni tiszteletnél és temetési alkalmánál az ének mentől szebb és hatásosabb legyen. A tagok nevei: Takács István, Soós János, Pónya Gáspár, Horváth

Károly, Horváth István, Pónya Gáspár temetői, Kontár János vecsei, Szabó István, Kontár János, Tancos Sándor, Kontár Károly. Fűzők József, Kontár Károly, Szabó Károly egyházi. A derék tanító példája követségre méltó!

— **A soproni ev. theologia** hallgatóinak „Győry Vilmos kör“-e 1848. márczius 15-ikének 40-ik évfordulója alkalmából a casino tőzsdecarnokában emlék-ünnepélyt rendez, melynek műsorozata: 1. Elnöki megnyitó, tartja Nagy György. 2. Nemzeti dal, szavalja Balogh István. 3. Emlékezés 1848/49-re, írta és előadja Draskóczy Lajos. 4. Élő őseink hazája, Zs. F.-tól, férfi-négyes. 5. Petőfi a szabadságharcban, írta és felolvassa Nagy Lajos. 6. Feltámadunk! költemény, írta és szavalja Vojtkó Pál. 7. Szózat, előadja a theol. énekkar Izák Pál vezetése alatt.

— **Gyászeset.** Frnda Mihály, a csabai gyülekezetnek fiatal törekvő tanítója f. év márczius 1-én életének 22 éves korában, tanítóságának 3-ik évében meghalt. Béke hamvaira!

— **Személyi hír.** Mint a külföldi lapok írják Kűhne Chemnitz melletti ebersdorfi lelkész, ki ezelőtt Brünben és Bregenben, azután pedig Langenwolmsdorfbán Szászországban volt lelkész, mint Alhóra megválasztott pap, február 10-én tartotta Ebersdorfbán búcsúbeszédét.

## PÁLYÁZAT.

**Pilisre** (Pest megyébe) segédlelkész kerestetik, ki a magyar és tót nyelvű istentiszteletet végezni képes.

Fizetése: külön bútorozott lakáson kívül teljes ellátás és évi 120 frt.

Jelentkezés a lelkészi hivatalnál.

## HIRDETÉS.

### KÓKAI LAJOS könyvkereskedéséből.

A közelgő szent ünnepek alkalmából van szerencsém a nagy. lelkész urak becses figyelmét az alanti imakönyvre és egyházi művekre felhívni:

## A HIT OLTÁRA.

Imakönyv evang. keresztyének számára. Irta Gyurátz Ferencz. N. 8-rét. 232 lap. Fekete angolvaszonba bekötve. **Ára 1 frt.** Kiadja a „Luthertársaság.

Hogy a nt. lelkész uraknak a terjesztést megkönnyítsem, e művet *utólagos elszámolásra* is szívesen megküldöm és **10 példányra egy ingyenpéldányt** adok.

**GYÖRY VILMOS.** Egyházi beszédet. I. kötet. **Ára 1 frt. 80 kr.**

(A II-dik kötet most rendeztetik sajtó alá.)

**SZÁSZ KÁROLY.** Csak a Krisztust. Alkalmi és közönséges egyházi beszéd. **Ára 1 frt. 80 kr.**

**GYURÁTZ FERENCZ.** Luther Márton. Életrajz. **Ára 1 frt. 30 kr.**

Egyes művek megrendelésénél célszerű az összeget 10 krral megtöltve előre beküldeni, mely esetben a küldeményt bérmentesítem.